

Антикорупційна програма юридичної особи та її роль у закупівлях

Тема даної статті — антикорупційна програма юридичної особи: хто обов'язково повинен мати антикорупційну програму, нормативно-правові акти, якими встановлено вимоги до змісту антикорупційної програми, її запровадження та застосування, Типова антикорупційна програма.

Хто з учасників процедури закупівель повинен мати антикорупційну програму

Юридичні особи забезпечують розроблення та вжиття заходів, які є необхідними та обґрунтованими для запобігання і протидії корупції в діяльності юридичної особи.

Правові та організаційні засади функціонування системи запобігання корупції в Україні, зміст та порядок застосування превентивних антикорупційних механізмів, правила щодо усунення наслідків корупційних правопорушень визначає [Закон України «Про запобігання корупції»](#) від 14.10.2014 № 1700-VII (далі — Закон № 1700-VII).

Антикорупційну програму обов'язково затверджують керівники:

державних, комунальних підприємств, господарських товариств (у яких державна або комунальна частка перевищує 50 відсотків), де середньооблікова чисельність працівників за звітний (фінансовий) рік перевищує п'ятдесят осіб, а обсяг валового доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) за цей період перевищує сімдесят мільйонів гривень;

юридичних осіб, які є учасниками процедури закупівлі відповідно до [Закону України «Про публічні закупівлі»](#), якщо вартість закупівлі товару (товарів), послуги (послуг), робіт дорівнює або перевищує 20 мільйонів гривень.

Даним законом передбачено запровадження антикорупційних програм, розроблених на основі аналізу корупційних ризиків у діяльності установ, організацій та підприємств. Метою запровадження антикорупційних програм є поступове усунення передумов для виникнення корупції в діяльності та запобігання виникненню цих передумовам.

Отже, відповідно до вимог Закону № 1700-VII юридичні особи, які є учасниками процедури закупівлі в розумінні Закону України «Про публічні закупівлі» (далі — Закон), якщо вартість закупівлі товарів, робіт, послуг дорівнює або перевищує двадцять мільйонів гривень, обов'язково повинні мати затверджену антикорупційну програму, для реалізації якої призначають відповідальну особу (далі — Уповноважений). У разі її відсутності замовник

приймає рішення про відмову учасникові в участі у процедурі закупівлі та зобов'язаний відхилити його тендерну пропозицію в разі, якщо юридична особа, яка є учасником процедури закупівлі (крім нерезидентів), не має антикорупційної програми чи уповноваженого з реалізації антикорупційної програми, а вартість закупівлі товару (товарів), послуги (послуг) або робіт дорівнює чи перевищує 20 мільйонів гривень (у тому числі за лотом). Вказана норма передбачена як Законом у чинній редакції, так і Законом у новій редакції.

Тобто суб'єкти господарювання, що планують взяти участь у процедурі закупівлі товарів, робіт чи послуг, очікувана вартість якої дорівнює або перевищує двадцять мільйонів гривень, зобов'язані впроваджувати антикорупційні програми з подальшим призначенням уповноваженого з неї.

Нормативна і методологічна база для розробки антикорупційної програми

Вимоги щодо структури та змісту антикорупційної програми, порядку її затвердження й практичного застосування викладені в Законі № 1700-VII. Крім того, Рішенням Національного агентства з питань запобігання корупції (далі — НАЗК) від 02.03.2017 № 75, зареєстрованим у Мін'юсті 09.03.2017 за № 326/30194, затверджено Типову антикорупційну програму юридичної особи, а Рішенням від 22.09.2017 № 743 — Методичні рекомендації щодо підготовки та реалізації антикорупційних програм юридичних осіб. Цікаво, що антикорупційні програми юридичних осіб не підлягають погодженню в НАЗК.

Розглянемо процес підготовки та змісту таких програм.

Передусім комплекс правил, стандартів і процедур щодо виявлення, протидії та запобігання корупції, що установлений антикорупційною програмою, повинен відповідати вимогам Закону № 1700-VII і Типовій антикорупційній програмі.

Обов'язковими вимогами до антикорупційної програми, що передбачені чинним законодавством, є такі:

Антикорупційну програму (далі — Програма) обов'язково затверджують рішенням (наказом) керівника юридичної особи після її обговорення з працівниками і посадовими особами. Форму такого обговорення законодавством не визначено, тож кожна юрособа на власний розсуд визначає найбільш доцільну форму обговорення (наприклад, загальні збори або ж віртуальне обговорення тощо).

Текст Програми знаходиться в постійному відкритому доступі для працівників, посадових осіб, а також для ділових партнерів. Як свідчить практика, найдоцільнішим є розміщення Програми на сайті юридичної особи, на внутрішньому корпоративному сайті тощо. Положення щодо обов'язковості дотримання антикорупційної програми включають до трудових договорів, правил внутрішнього

розпорядку суб'єкта господарювання.

Крім того, законодавством передбачено застосування Програми у взаємовідносинах з діловими партнерами та органами влади. Тобто дотримання вимог та обов'язковість дотримання антикорупційної програми можуть бути включені також до проєктів трудових і господарських договорів, що укладає суб'єкт господарювання.

Установлений законодавством перелік питань, що включають до змісту антикорупційної програми, не є вичерпним. Однак ст. 63 Закону № 1700- містить перелік основних її положень. Це, зокрема, такі положення:

сфера застосування та коло осіб, на яких поширюються її положення;

вичерпний перелік та опис антикорупційних заходів, стандартів, процедур та порядок їх виконання (застосування), зокрема порядок проведення періодичної оцінки корупційних ризиків у діяльності юридичної особи;

норми професійної етики працівників юридичної особи;

права і обов'язки працівників та засновників (учасників) юридичної особи у зв'язку із запобіганням і протидією корупції в діяльності юридичної особи;

права і обов'язки Уповноваженого як посадової особи, відповідальної за запобігання корупції, та підпорядкованих йому працівників (у разі їх наявності);

порядок регулярного звітування Уповноваженого перед засновниками (учасниками) юридичної особи;

порядок здійснення належного нагляду, контролю та моніторингу за дотриманням антикорупційної програми в діяльності юридичної особи, а також оцінки результатів здійснення передбачених нею заходів;

умови конфіденційності інформування Уповноваженого працівниками про факти підбурення їх до вчинення корупційного правопорушення або про вчинені іншими працівниками чи особами корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень;

процедури захисту працівників, які повідомили інформацію про корупційне або пов'язане з корупцією правопорушення;

процедура інформування Уповноваженого працівниками про виникнення реального,

потенційного конфлікту інтересів, а також порядок врегулювання виявленого конфлікту інтересів;

порядок проведення індивідуального консультування Уповноваженим працівників юридичної особи з питань застосування антикорупційних стандартів та процедур;

порядок проведення періодичного підвищення кваліфікації працівників у сфері запобігання і протидії корупції;

застосування заходів дисциплінарної відповідальності до працівників, які порушують положення антикорупційної програми;

порядок вжиття заходів реагування щодо виявлених фактів корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, зокрема інформування уповноважених державних органів, проведення внутрішніх розслідувань;

порядок внесення змін до антикорупційної програми.

Під час розроблення власної антикорупційної програми та формування її змісту та структури юридичні особи послуговуються затвердженою Типовою антикорупційною програмою, яка містить 16 розділів. Інші розділи додатково розробляє уповноважений з реалізації антикорупційної програми з огляду на особливості та сферу діяльності окремої юридичної особи.

Варто зазначити, що для реалізації антикорупційної програми юридичними особами запроваджується посада Уповноваженого з антикорупційної програми (далі — Уповноважений), правовий статус якого визначає Закон № 1700-VII. Уповноважений є посадовою особою юридичної особи, яку призначає відповідно до законодавства про працю керівник юридичної особи або її учасники (засновники) в порядку, передбаченому ухваленою антикорупційною програмою.

Доцільно зауважити, що антикорупційне законодавство визначає саме призначення особи на посаду Уповноваженого відповідно до законодавства про працю, а не покладання виконання обов'язків (визначення) на одного з працівників юридичної особи.

Таким чином, антикорупційна програма — це основний елемент належних антикорупційних заходів юридичної особи, що має діяти як перепона для корупційних проявів у закупівлях.